

**PRIKAZI,
RECENZIJE, OSVRTI**

Šegedinova novelistika

PETAR ŠEGEDIN, *Izabrana djela II.*, Stoljeća hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 2011.

Književno djelo i sveukupno djelovanje Petra Šegedina obilježilo je nekoliko prijelomnih događaja – bitnih znakova na njegovu životnom putu. Kao književnik, a i kao intelektualac humanistički nastrojen, osjetljiv na društvena zbivanja, progovorit će odlučno, argumentirano i hrabro referatom na Drugome kongresu književnika Jugoslavije 1949. godine braneći slobodu stvaralaštva, slobodu umjetnika kao pojedinca i autonomiju umjetnosti uopće, dakako, time braneći i svoja motrišta i postupke napisanim romanima (*Djeca Božja*, *Osamljenici*) od najezde boljševičke, agitpropovske, socrealističke kritike.

Njegov drugi istup u svojstvu društveno angažirana, nacionalno svjesna i intelektualca spremna na vlastitu slobodu izbora očitovat će se u publicističko-političkome prilogu *Svi smo odgovorni?*, objavljenu 1971., a upućenu nositeljima tadašnje represivne vlasti. To je vrijeme kad se i Šegedin odlučio na izbjeglištvo, o čemu govore i njegova djela *Getsemanski vrtovi* (1981.) i *Frankfurtski dnevnik* (1994.).

Treći presudan znak na njegovu putu vidi se u osamostaljenju Hrvatske, što Šegedin prati osobitim sociokulturnim opservacijama i, dakako, književnim kreacijama.

Zapravo, književno djelo Petra Šegedina prolazi kroz egzistencijalističku fazu koju predstavlja njegova romaneskna trilogija *Djeca Božja*, *Osamljenici* i *Crni smiješak*, zatim vrijeme obračuna i konačna raskida s dogmatskom estetikom totalitarne socijalističke provenijencije praćeno estetičkim i književno-kritičkim tekstovima, nekim graničnim vrstama te osebnim i iznimno uspelim novelističkim radom koji je prakticirao cijeloga svog života. Svakako, imao je on i drugih ostvaraja, angažmana i namjera iz područja kulturnoga i društvenoga djelovanja, a navlastito iz područja književnosti gdje se dokazao vrhunskim stvarateljem, ali i slobodoumnim intelektualcem koji je spreman raščistiti ne samo s društvenim deformacijama i nakaradnostima nego i sa svojim

zabludama, poglavito političke naravi, kao i sa svim „idealiziranim, utopijskim projekcijama“.

Nakon Šegedinovih *Izabranih djela I.* (romani: *Djeca Božja* i *Osmljenici* s Predgovorom i Ljetopisom Petra Šegedina koje je napisao priređivač Cvjetko Milanja, zatim Bibliografijom Cvjetka Milanje i Tine Nakomčić i na kraju prilozima: Tekstološka napomena, Tumač imena i izraza, Rječnik redaktora toga izdanja Davora Bagarića) u ediciji Stoljaća hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, objelodanjenih u prosincu 2008., u veljači 2011. izišla su i *Izabrana djela II.* toga pisca u istoj ediciji koje je priredio također Cvjetko Milanja. Ta knjiga pripovijesti sadrži izbrane novele iz sljedećih zbirka: *Mrtvo more* („Priča“, „Stranac“), 1953.; *Na istom putu* („Priča o dva kamena“, „Sreća“, „Na istom putu“, „Njegov prozor“), 1963., *Orfej u maloj bašti* („Dan“, „Orfej u maloj bašti“), 1964., *Sveti vrag* („Sveti vrag“), 1966., *Izvještaj iz pokrajine* („Sunce na zalazu“), 1969., *Tišina* („Nevini slučaj“, „Ništa, ništa, posve beznačajno...“, „Jutro“, „A pokojna Pavulina...“, „Lahka glazba“, „Strah“, „Tišina“, „Štap“), 1982., *Licem u lice* („U bruju pčela i mirisu lipa“, „Naći se“, „Priča iz bolničkog vrta“), 1987., *Pričanje* („Tramvaj broj 4“, „Angelus“, „Romeo i Julija“), 1991., *Svijetle noći* („Ništavilo, gnijezdo svjetova“, „Dundo Jere iz Zagreba“, „Njih troje i još jedan“, „Malo o velikom i veliko o malom“, „Macić“), 1993., zatim slijede prilozima kao što su spomenuti Ljetopis Petra Šegedina Cvjetka Milanje, Tekstološka napomena Nataše Debgović, Tumač imena i izraza i Rječnik Blaženke Planinić i Nataše Debgović te više slikovnih priloga iz života i rada Petra Šegedina. Knjiga obaseže 680 stranica.

Šegedin je svojim književnim djelom, uglavnom proznim strukturama, postigao stvaralački vrhunac pokazujući se uspješnijim kao pisac novela nego kao romansijer. U svojim novelama Šegedin najčešće polazi od svakodnevnoga, običnog događaja ili doživljaja rabeći pritom tradiciju klasične i suvremene novele pokazujući stalnu prostornu, fabulativnu, predmetnu i jezičnu redukciju te vidan otklon od klasična vođenja radnje, a što postiže svojevrsnom defabulacijom postajući sve više „situacijski“ novelist kojemu je stalo do ugođaja i psihološko-filozofskih pitanja koja razdiru suvremenoga junaka. U većini tih novela

vidi se prepoznatljiv strukturni model: ako je riječ o prostoru, onda je tu priroda i zbiljski krajolik, ako je riječ o vremenu, povijesti i društvenoj zajednici, onda je tu njegov zavičaj, često i gradski ambijent, ako se radi o individualnim zaokupljenostima i psihološkim stanjima, javljaju se egzistencijalna i esencijalna razmišljanja, a ako je riječ o priči, onda se tu radi o logičkim tijekovima „semioze i poetici diskurziviranja“. Svodeње na taj prozni tip utemeljeno je na Šegedinovoj „egzistencijalističkoj poetici“. Slijedeći tako Milanju, mogli bismo zaključiti da, kao što i u romanesknome stvaralaštvu nakon egzistencijalističke faze dolaze romani koji se „mimetičnije“ obračunavaju s ideološkim totalitarizmom, tako se i u novelistici smjenjuju modeli koji i nisu uvijek egzistencijalistički. Zapravo valja razlikovati njegove novele regionalnoga tipa, posve drukčije stilizacije od novela urbanoga tipa koje su opet drukčije od onih izrazito intelektualističkih, oslonjenih na egzistencijalistička uporišta. Dakako, u svome strukturiranju njegove se novele prožimlju s više niti mitskoga, simboličnog, metatekstualnog i drugog pletiva.

Pođemo li od prve poznatije pripovijesti „Mrtvo more“, objavljene u istoimenoj knjizi 1953. do novele „Dundo Jere iz Zagreba“ iz zbirke *Svijetle noći*, 1993., suočit ćemo se s njegovim regionalnim tipom novela. U prvoj noveli daje se krajolik otočkoga mjesta gdje je smještena radnja i likovi koji se uklapaju u taj ambijent. Oni su predstavljeni jezikom, ponašanjem, razmišljanjem, vjerovanjem, običajima, folklorom, značajkom mediteranizma koja uvjerljivo priliježe tomu prostoru, čovjeku i njegovoj kulturi. Njegove novele u jednome dijelu narativnoga postupka posve su mimetično-realistički ostvarene, ali ne ostaju na tome nego dobivaju simboličko značenje. Određen broj novela s obzirom na radnju nemaju inzularni ambijent, već se događaju u Zagrebu i nekim drugim gradovima. Likovi tih novela najčešće su osamljeni, „ne mogu se ostvariti ni u filozofskoj ni u društvenoj ni u etičkoj dimenziji“ te ostaju promašeni, neuspjeli.

Šegedin je često obuzet ontološkim upitima svijeta, dosezima spoznaje, a napose strahom od odgovornosti vlastita života u neizvjesnosti svijeta. Posve je filozofična „autopoetična i metatekstualna“ i novela „Njegov prozor“ (*Na istom putu*), 1963., u kojoj je glavni lik pripovjedač,

zapravo u kojoj pripovjedač objašnjava kako je izjednačen sa životom lika, odnosno likova, tj. „likovi vladaju njime do te mjere da treba liječničku intervenciju“. Tu su i one novele („Priča o dva kamena“ i sl.) s likovima osamljenika, putnika, sanjara s mnogo refleksivne, pa i psihoanalitičke određenosti. Teško je naći smirenje, nema izlaza, posvuda je beznade, bol, ludilo, smrt; ne može se doći do „sebstva“ niti se može „osvojiti autentični bitak“. Tim se novelama stvarnost prožimlje s fantazmagorijom, a pisanje predstavlja izbavljenje, odnosno estetičko-semiotičko pitanje – „kako stvarnost pretočiti u književnost“.

Posebno je zanimljiv njegov tip novela mitsko-simbolične i legendarne prirode. Autorski je subjekt u potrazi za filozofsko-ontološkim određenjem i kreacijom autentična bitka. Takva je i novela „Stranac“ iz zbirke *Mrtvo more* koja je sva u funkciji novelističke obradbe pučke legende o Pomoriji. Nije toliko važno ni pojedinačno ni kolektivno žrtvovanje koliko spoznaja da se „život od života živi“, što Šegedin nasljeđuje od darvinističkoga učenja, a s druge strane i tezu o opasnosti znanja koje vodi do „spoznaje svijeta kao pakla i katastrofičnosti čovjeka“. Svaka-ko, pripovijest „Dan“ najpoetičnija je priča koja naglašava podvojenost identiteta i svijest o iluzornosti cjelovitosti života. „Povrativost slika djetinjstva“ morala bi osigurati cjelovitost u dezintegriranoj slici svijeta, ali ta „repetitivna sjećanja“ ne mogu „vratiti“ cjelovitost života, nego služe samo kao građa za priču, a ta su sjećanja za Šegedina zbiljskija i od samoga života.

U Šegedinovu strukturiranju novelističkih tipova, po Milanji, bitni su sljedeći elementi: priroda, što podrazumijeva prostor i krajolik s motivskim izborom od mediteranskoga do gradskoga i od zavičajnoga do stranoga; drugi je element društvo, što uključuje socijalne zajednice – selo, grad, trg, park, ulicu te socijalno-ideološke skupine; treći je element pojedinac sa svojom sudbinom i svojom egzistencijom okrenut potrazi za bitkom; četvrti je element jezik, pričanje – korelacija stvarnosti i književnosti, pri čemu je vrlo važna mogućnost „pretakanja egzistencije u priču“.

Svojim proznim djelom, navlastito intelektualističkom prozom, Šegedin je u našu poslijeratnu književnost uveo model egzistencijalističko-

filozofske, esejističke proze kojom je dosegao vrh nacionalne i svjetske književnosti. Bio je putokazom nadolazećim naraštajima, „učitelj uzdignute savjesti i odgovornosti, ali i književni učitelj“ koji se odlikovao „misaonošću, dobrotom i patništvom“.

Kao odlučan protivnik socrealističke estetike i vulgarnoga mimetizma, afirmirajući estetičko, cjelovito književnokritičko motrište i sam stvarajući poseban tip umjetničke proze, on se suprotstavio dogmatskoj svijesti postajući savjest slobodoumnih stvaratelja i svijest novoga doba, pri čemu su ga posebno krasili hrabrost, nacionalni ponos i vlastelinstvo duha, a iznad svega trajna ljepota njegove književne riječi.

ŠIMUN MUSA

Zbornik o Ivanu Ančiću

Zbornik radova sa znanstvenoga skupa „Fra Ivan Ančić Dumljanin, 1624.-1685., Tomislavgrad, 13.-15. svibnja 2010.“, Knjižnica Tihi pregaoci, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, svibanj 2011., 431 str.

U Tomislavgradu je od 13. do 15. svibnja 2010. održan međunarodni znanstveni skup o fra Ivanu Ančiću, a istoga mjeseca sljedeće godine izašao je zbornik radova o ovome poznatom franjevcu iz XVII. stoljeća. Edicija pripada knjižnici Tihi pregaoci, jedanaesta je u njezinu nizu i obaseže impresivnih 431 stranicu.

Nakon Kazala i Predgovora, koji je napisao prof. dr. sc. Pavao Knežević, slijedi šesnaest znanstvenih radova, i to povijesne, filozofske, teološke, lingvističke, književne i mariološke tematike.

Zbornik otvara (9. – 30. str.) članak R. Barišića i M. Jerkovića kojim izvješćuju o vjerskim prilikama na zapadnome obodu Osmanskoga Carstva za života Ivana Ančića (takav je i naslov rada), a u kojemu autori propituju vjersku i političku stvarnost na spomenutim područjima. Slijedi rad (31. – 56. str.) I. Dugandžića „Fra Ivana Ančića *Pater noster*“ koji ilustrira literarno-teološke osobine Ančićeva opusa, ujedno analizirajući Ančićev *Očenaš*. Dalje I. Musić i M. Buntić pišu o filozofskoj izobrazbi fra Ivana Ančića (57. – 68. str.). S. Kutleša piše o filozofskim fragmentima u Ivana Ančića (69. – 81. str.) stavljajući naglasak samo na neke filozofske elemente u Ančićevu tumačenju molitve *Očenaš*. Teološki rad M. Kovačića „Prisveti križ Isukarstov i križ Karstiana. Teologija križa fra Ivana Ančića između nasljedovanja serafskog oca Franje i prilika u zemlji bosanskoj : regnavit a ligno Deus“ na str. 83. – 107. biranim rječnikom raspravlja o Ančićevoj teologiji križa ispitujući može li se Ančića smatrati izvornim misliteljem ili sintetičarom misli svojega doba. Mariološki rad autorice H. Mihanović Salopek „Mariološka metaforika u djelu Vrata nebeska Ivana Ančića“ (str. 109. – 128.) diskutira o Ančiću – promicatelju europskoga humanističkog civilizacijskoga kruga na području osmanske vlasti u BiH. Na str. 129. – 164. čitamo članak

K. Čvrljka „Post u djelu Vrata nebeska i život vicchni (1678.) fra Ivana Ančića Dumljanina: ‘Uztegnutye od yizbina ... uztegnutye poxude, i razborstvo u svemu’ : (U retrospekciji antičke, patrističke, medievalne i renesansne tradicije)“, koji se može predstaviti kao autorov doživljaj Ančićeva viđenja posta i njegova smisla. Dalje, na str. 165. – 184., A. Lučić piše o „Živosti ‘prilika’ u Ančićevoj prozi“; autor daje kompleksno tumačenje izraza „prilika“ u smislu „dokaznog sredstva kojim se potkrepljuje moralna poruka, oslikava misao, oživljuje pričalački čin“.

Ovim se člankom zaključuje filozofsko-mariološko-teološka tematika, a novu skupinu članaka, onu jezično-književnu (najuže rečeno), otvara rad glavnoga urednika P. Knezovića koji propituje „Latinski u *Porta caeli et vita aeterna* Ivana Ančića“ (str. 185. – 199.). Knezović piše o uporabi latinskih citata u Ančićevim djelima, navodi njihov broj, način uporabe te pokušava utvrditi postoji li neko načelo kojim se Ančić vodio pri njihovu navođenju. Autorica I. Beljan (str. 201. – 218.) piše članak „Exempla u djelima fra Ivana Ančića i sudovima književne povijesti“, u kojem propituje izvore „exempla“ kao i njihov smisao i mjesto u strukturi teksta. M. Palameta na str. 219. – 249. radom „Književni uzori fra Ivana Ančića i zavičajna pučka kultura“ nastavlja istom mišlju da je Ančićovo djelo, sudeći i prema citatima kojima obiluje, upravljeno katoličkomu kleru u hrvatskim krajevima i pripada području pastoralne teologije. B. Tafra i P. Košutar iznose viđenje „Novoškavskih obilježja hrvatskoga književnoga jezika u 17. stoljeću“ (str. 251. – 266.), a na tragu mišljenja da je XVII. stoljeće početak standardizacije hrvatskoga jezika autorice istražuju mjesto Ančićevih djela. „Forsitan superflua sunt: Ančićev *thesaurus perpetuus* i jezična pragmatika“ naslov je rada Š. Deme (str. 267. – 282.) u kojem autor promatra pojavne oblike neizrečenoga, a ipak na druge načine prenesenoga u tome djelu. O Ančićevu prevodilaštvu raspravljaju L. Boban i J. Grubeša u radu na str. 283. – 302. naslovljenime „Ančićevi prijevodi glagolskih konstrukcija“; u njemu se dotiču Ančićevih latinskih citata te se osvrću na njihove prijevode i/ili parafraze. U sljedećem članku (str. 303. – 320.) M. Grčevića i I. Franjić s naslovom „Posebnosti Ančićeva slovopisa nadopunjavaju se, a djelomice i ispravljaju, kroatističke spoznaje o slovopisnim rješenjima i zamislama

fra Ivana Ančića. Posljednji članak ovoga zbornika jest onaj A. Tvorčić na str. 321. – 338. čiji naslov glasi „Slovopisna i jezična obilježja u Ančićevu *Ogledalu misničkom* (1681.)“; u njemu autorica prikazuje posebne grafolingvističke značajke navedenoga djela, kao i neke druge (uglavnom grafičke) posebnosti djela.

Od stranice 339. do 413. nalazi se Ančićev tekst *Svrhu Zdrave Marije* kao logičan slijed izdanja knjižnice Tihih pregaoci, naime u svakoj je ediciji odabrani tekst franjevca o kojemu se govori. Izdanje su s osobitim marom priredili P. Knezović i R. Barišić koji na početku donose pravila prema kojima su transkribirali. Na kraju zbornika R. Barišić prikazuje kroniku skupa; slijede još Životopis i bibliografija Ivana Ančića te Kazalo imena osoba i mjesta.

Zbornik o Ivanu Ančiću predstavljen je u Šibeniku 19. svibnja 2011, u tamošnjoj Gradskoj knjižnici J. Šižgorića kao svojevrsan uvod u dvanaesti skup Tihih pregalaca o Mati Zoričiću. Predstavili su ga akademik Radoslav Katičić, prof. dr. sc. Diana Stolac te prof. dr. sc. Pavao Knezović. Predstavljajući nisu krili zadovoljstvo novim izdanjem kao najopširnijim, a moglo bi se reći, i najkvalitetnijim dosad.

LUCIJA RADOŠ

Relevantan znanstveni prinos

Zadarski filološki dani III.: Slaveni i Mediteran. Ljudevit Gaj, zbornik radova, urednik Šimun Musa, Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku i slavistiku, Zadar, 2011.

Zbornik radova s trećega međunarodnog znanstvenog skupa *Zadarski filološki dani*, održanoga u Zadru i Ninu 5. i 6. lipnja 2009., objavljen je 2011. godine u nakladi Sveučilišta u Zadru, a glavni mu je i odgovorni urednik Šimun Musa.

Zadarski filološki dani prvi put su pokrenuti 2005. godine u organizaciji Odjela za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru radi okupljanja filologa različitih motrišta, znanstvenih interesa i pristupa usredotočenih na kroatističko-slavističku tematiku koja nudi širok izbor relevantnih pitanja s filološkoga obzorja.

Računajući od impresuma do kazala imena, zbornik obaseže 536 stranica i sastoji se od predgovora te 29 članaka od čega 11 jezikoslovnih i 18 s područja književnosti, koji rasvjetljavaju, dopunjuju, ispravljaju i potiču dosadanja istraživanja često donoseći i posve nove spoznaje na znanstvenome planu. Ovaj je zbornik sastavljen od dviju tematskih cjelina, i to: Slaveni i Mediteran te Ljudevit Gaj kao druga tematska cjelina koja objedinjuje i jezikoslovne i književno-znanstvene priloge. Članci su metodološki ujednačeni, popraćeni sažetcima na hrvatskome i jednome stranom jeziku, različito kategorizirani, ali redom svi su vrijedni i poticajni. Ima tu zanimljivih i uspješnih interpretacija, korisnih spoznaja i inventivnih obradba djela.

Tematska se cjelina Slaveni i Mediteran sastoji od dvaju dijelova: književnih tema i jezičnih tema. Književne su teme obrađene u 16 članaka, a započinju člankom Šimuna Muse „Pjesništvo Stojana Vučićevića“ koji predstavlja vrijedan prinos hrvatskoj filologiji s obzirom da je opus ovoga pripadnika razlogovskoga naraštaja, koji je živio „u uvjerenju da nema života izvan ljepote“, nedostavno istražen i za koga Musa s pravom tvrdi kako se „svim svojim bićem nastanjuje u krilu pjesme, ničim

se ne zaklanjajući, tvoreći svijet u kojemu recipijent može uvijek naći odgovarajuću identifikaciju i zrcalo vlastita duha“.

Slijedi članak Vasila Tocinovskoga „Makedonistički angažmani Georgi Ivanova Kapčeva na stranicama zagrebačkih vjesnika ‘Obzor’ i ‘Hrvatska domovina’“ koji predstavlja makedonskoga revolucionara, novinara i publicista Georgija I. Kapčeva, uz ostalo i kao suradnika *Obzora* i *Hrvatske domovine* koji je djelovao na crti VMRO-a (Unutarnja makedonska revolucionarna organizacija).

Članak Viktorije Franić Tomić „Prolog nenapisane drame (Vojnovićev programski tekst koji osvjetljava anatomiju odnosa Vojnović – Krleža)“ donosi zanimljivu tezu da Vojnovićev *Prolog* nenapisane drame u sebi nosi nerazjašnjenu šifru i da je u njoj ključ poimanja cjeline piščeva opusa. Sanja Franković u članku „Mediterranske teme i motivi u pjesništvu Jure Kaštelana i Vesne Parun“ uspješno govori o modernizaciji hrvatskoga pjesništva pedesetih godina XX. stoljeća.

Branka Brlenić-Vujić, smatrajući da tekstovi Ivanova – Milivoja Dežmana (*Osamljeni otok* ili *Primorska priča* iz 1899. godine) i Sergija P. – Iva Vojnovića (*Sirene* iz 1884. i 1910. godine) mogu biti odgovarajući prilozi hrvatskoga izvorišta, a kao primjeri modela europskoga poimanja „plova Mediteranom“ potkraj XIX. stoljeća, u članku „Estetizirani moreplov Mediteranom/Sredozemljem hrvatskog *fin de siècle*“, znalački interpretira proznu strukturu teksta domišljato uočavajući relevantne značajke djela koje vidi kao svojevrsno gibanje „u slobodnim poetskim asocijacijama melankolične spoznaje krhkog sna mediteranskog imaginarija“.

U prikladnu metodološkom postupku i na temelju pomne analize Ivan Bošković u svome radu „Zadarski prostor u Stipčevićevim romanima“ donosi pronicljive sudove, kompetentan i vrijedan prilog proučavanju Stipčevićeve romaneskne proze. Sanja Knežević svojim radom „Mediterranizam u pjesništvu Jakše Fiamenga: odnos prema biblijskim motivima u zreloj pjesničkoj fazi“ razmatra poetiku mediteranizma u okviru pjesništva Jakše Fiamenga te interpretirajući njegovu poeziju bez obzira na biblijsku motiviranost, donosi suvremenu sliku Mediterana otkrivajući zanimljive znakove Fiamengove lirike i važna uporišta

njegova samosvojna postmodernističkog modela određena baštinom, religijom i mitologijom.

Rad Grge Miškovića i Helene Peričić „Hrvatska religijska drama u mediteranskom kulturnom prostoru (Književnost i politika u XX. stoljeću)“ analizom osam drama religijske tematike hrvatskih autora tijekom XX. stoljeća, u vremenskom rasponu od Kraljevine SHS do samostalne Hrvatske, istražujući suodnos politike i hrvatske (dramske) književnosti, donosi vrijedna i utemeljen sociokulturni, a osobito književnoznanstveni prinos. Srećko Jurišić i Antonela Pivac predstavljaju zanemarenu dramu splitskoga pisca Julija Solitra te svojim člankom „Povijesno-kritički prikaz povijesne drame ‘I conti di Spalato’ Julija Solitra“ daju važan prinos proučavanju hrvatskoga teatra na talijanskome jeziku u Dalmaciji u razdoblju romantizma.

Članak Divne Mrdeže Antonine „Širitelji vjere i kulturni identiteti u XVII. i XVIII. stoljeću“ istražuje utjecaj širenja različitih kršćanskih vjeroispovijesti na razvijanje ideje o široj kulturnoj pripadnosti Hrvata nakon 1622. godine, a „posebna se pažnja posvećuje tragovima u epistolografiji ideologa, misionara i u dedikacijskim poslanicama vjerskih aktivista“. Nazorovo putovanje Mediteranom u sudarima snova i stvarnosti prikazuje članak Zvezdane Rados „Nazorovo putovanje Mediteranom (‘Od Splita do piramida’)“ u kojem se na početku upozorava kako je Nazorov putopis nastao u ozračju njegova političkog razočaranja (zbog čega zapravo i odlazi na putovanje). Odmakom od svijeta realnosti i okretanjem snazi unutarnjih doživljaja pokazuju se pjesnikova bajronovska raspoloženja. Mediteran je zanimljiv i Rafaelu Božić-Šejiću koji u članku naslovljenome „Mediteran u intervjuima Iosifa Brodskog“ analizira mediteranske motive u intervjuima Iosifa Brodskog.

Kristina Posilović i Sanjin Sorel u članku „Inzularnost u hrvatskom pjesništvu (ili koliko volimo izmišljati)“ analiziraju obilježja inzularnosti u pjesništvu s tezom kako prostorno-geografska zadanost, državno zakonodavni okvir i društvenogospodarski milje s gotovo klišeiziranim vizijama pejzaža određuju narativno tematski svijet toga pjesništva. U radu „Mediteran u obiteljskoj kronici Marine Cvetajeve“ Adrijane Vidić istražuju se mediteranski motivi u stvaralaštvu Marine Cvetajeve.

U članku „Josip Torbarina i njegovo studiranje Mediterana u Engleskoj“ Lucijane Armande obrađuje se tema Mediterana u radovima koje je poznati anglist i prevoditelj Shakespearea Josip Torbarina pisao tijekom boravka u Engleskoj, ali se donosi i mnogo korisnih spoznaja o životu Josipa Torbarine. U radu Dejana Durića „Roman ‘Lomnom stazom’ Rikarda Nikolića – Zakašnjeli odjek Moderne“ analizira se, u kontekstu pripovjedne i romaneskne hrvatske proze u razdoblju moderne, roman *Lomnom stazom* koji je objavljen 1917. godine, autora Rikarda Nikolića, čije književno stvaralaštvo do sada nije valorizirano.

Drugi dio tematske cjeline Slaveni i Mediteran – jezične teme, sastoji se od sedam članaka te započinje člankom Josipa Lisca „Sredozemno i srednjoeuropsko u čakavskome narječju“ u kojem se prikazuju srednjoeuropski i mediteranski utjecaji na leksičkoj razini, na razini sintakse, ali i na ostalim jezičnim razinama, u jedinicama čakavskoga narječja prema klasifikaciji toga narječja na dijalekte. Članak Teodore Fonović Cvijanović „Hrvatski jezik u Istri potkraj 19. i u početku 20. stoljeća“ prikazuje položaj hrvatskoga jezika u Istri potkraj XIX. i na početku XX. stoljeća ukazujući, između ostaloga, na važnost periodike u Istri te s obzirom na činjenicu da su pisani izvori najjasniji pokazatelj položaja hrvatskoga jezika u Istri. U radu je detaljno analiziran jezik *Naše sloge*, prvih novina na hrvatskome jeziku u Istri, s početka XX. stoljeća.

Radu „‘Šekvencije mrtvih’ – pjesme eshatološke tematike u Klimantovićevim zbornicima“ Kristine Štrkalj Despot zapažena je filološka analiza ciklusa pogrebnih pjesama i pjesama eshatološke tematike iz rukopisa fra Šimuna Klimantovića. Gordana Galić Kakkonen u članku „Osvojenje Carigrada kao model ideološkog diskursa“ na zanimljiv način izlaže aspekt ideologičnosti u De Villehardouinovu tekstu *Osvojenje Carigrada (La Conquête de Constantinople)* jednom od najvažnijih izvora za proučavanje četvrtoga križarskog pohoda, a ujedno i jednome od najvažnijih djela francuske historiografske proze na narodnome jeziku, nastalom na samim počecima te vrste.

Marijana Tomelić Ćurlin i Dijana Ćurković u radu „Čakavsko i štokavsko u dvjema proznim poslanicama iz 16. stoljeća“ polaze od tvrdnje da je književni *koine* osnovna oznaka jezika hrvatske renesansne

književnosti koja se najbolje očituje u poetskome iskazu. Rad obuhvaća fonološku i morfološku raščlambu odabranih poslanica. Autorice Marina Marasović–Alujević i Katarina Lozić Knezović u članku „Hrvatski nazivi za ranosrednjovjekovne svjetovne dužnosnike u latinskim vreli-ma“ razmatraju nazive hrvatskih svjetovnih dužnosnika koji se nalaze u tekstovima pisanih dokumenata i epigrafskih spomenika na latinskome jeziku iz razdoblja ranoga srednjeg vijeka u Dalmaciji. Rad Ivana Ivande „O nekim ‘nasrtajima’ na hrvatski jezični standard“ obuhvaća mnoštvo primjera kršenja hrvatske jezične norme na svim razinama.

Druga tematska cjelina naslovljena Ljudevit Gaj, koja objedinjuje i jezikoslovne i književno-znanstvene priloge, sastoji se od šest članaka, a započinje člankom autorica Vlaste Rišner i Maje Glušac „O počecima časopisnoga reklamnog oglašavanja – od Gajevih oglasa do pisama u ulozi reklamnih poruka“ u kojem se, između ostaloga, opisuju reklamni oglasi koje objavljuje Ljudevit Gaj u *Narodnim novinama* i *Danici*, a neke se reklame uspoređuju prema Jakobsonovim „jezičnim ulogama“ te se zaključuje da se uz referencijalnu u većoj mjeri potvrđuje i njihova emotivna uloga u kontekstu društvene namjene.

Rad „Gaj kao dramska osoba u Tita Strozzija i Tihomila Maštrovića“ Darka Gašparovića istražuje povijesnu osobu vođe ilirskoga pokreta Ljudevita Gaja kako je prikazana u dvjema dramama – *Gaj: Dramska kronika hrvatskog preporoda u šest slika s epilogom* Tita Strozzija (1936.) i *Pjesnikova kob: Gluma u osam slika s prologom i epilogom* Tihomila Maštrovića (1996.). U ovome postupku komparatističkoga istraživanja Ljudevit Gaj kao čelnik ilirskoga pokreta glavni je lik u Strozzijevoj drami, a u Maštrovićevoj drami u prvom je planu Petar Preradović smješten, u bezizlazu svoje kobi, između velikoga Gaja i zadarskoga preporoditelja Kuzmanića.

Rad Dubravke Brunčić „Pjesničke prigodnice Ljudevitu Gaju“ predstavlja vrijedan prinos proučavanju hrvatske romantičarske poezije jer je autorica logički dosljedno i uvjerljivo te stilski prikladno i akribično proanalizirala pjesničke prigodnice kao tekstove raznolika tematsko-motivskog, retoričkog i žanrovskog ustroja. S druge strane te su prigodnice promatrane i napose kao nacionalno-identifikacijski elementi

koji, unatoč društveno-ideološkoj tendenciji, nose i određenu estetsku oznaku.

Članak „Izricanje namjere u Gajevim ‘Novinama’ i ‘Danici’“ Jadranke Mlikote opisuje sintaktičke mogućnosti izricanja namjere u početnim godištim Gajevih *Novina Horvatzkih* (kasnije *Ilirskih narodnih novina*), ali i u kasnijim godištim *Narodnih novina* te u književnome podlisku *Danici horvatzko-slavonzko-dalmatinzkoj* (kasnije *Danici ilirskoj*). O predilirskom i ilirskom vremenu u Osijeku te o pokušaju pokretanja književnoga zabavnika govori rad „Ilirizam i ‘Jeka od Osëka’“ Ljiljane Kolenić. I na kraju, u radu Ilije Protuđera „Ljudevit Gaj, hrvatski slovopis i morfonološko pravopisno načelo“ istražuje se hrvatski slovopis, pravopis, Gajevo morfonološko načelo i uopće njegov prinos u razvitku hrvatskoga jezika u preporodno doba.

Na kraju zbornika nalazi se bogato kazalo imena.

Valjalo bi završiti upravo riječima s početka ovoga zbornika, iz predgovora glavnoga urednika Šimuna Muse: „Radovi u *Zborniku* napisani na dvije velike teme, različitih su kvaliteta i dometa, metodoloških prosedeja i usmjerenja, ali svi oni svojim rezultatima propituju, ispravljaju ili dopunjuju dosadašnje znanstvene spoznaje, a neki od njih potiču istraživanja i donose nove spoznaje kao bitne prinose književnoj znanosti i jezikoslovlju. U tome se vide razlozi održavanja Filoloških dana u Zadru.“

Bez ikakve se dvojbe može zaključiti kako je ovaj zbornik relevantan znanstveni prinos na recepcijskome obzorju znanstvene i stručne, ali i ukupne čitateljske javnosti.

MIRELA ŠUŠIĆ

O hrvatskome Leibnizu

STIPE KUTLEŠA, *Ruđer Josip Bošković*, Tehnički Muzej, Zagreb, svibanj 2011., 171 str.

U povodu 300. obljetnice rođenja Ruđera Josipa Boškovića, velikoga hrvatskog znanstvenika i filozofa, Tehnički muzej u Zagrebu organizirao je u svibnju 2011. izložbu o ovome hrvatskom velikanu i objelodanio prigodnu knjigu o njemu čiji je autor Stipe Kutleša. Opseg je knjige 171 stranica, s usporednim hrvatskim i engleskim tekstom. Knjiga je uvezana u meki uvez, a obuhvaća sadržaj, predgovor Ivana Halića, uvod, popis Boškovićevih djela, literaturu i popis izložaka s prije spomenute izložbe.

Knjiga je podijeljena u više kratkih dijelova koji se bave različitim aspektima Boškovićeve života, a počinje kratkom kronologijom svjetske, hrvatske i dubrovačke povijesti XVIII. stoljeća, što se upotpunjuje kronologijom filozofove obitelji u istome vremenu i opisom njegova života. Slijedi kratak prikaz Boškovićeve filozofije u kojem se ističe kako je on prvotno bio filozof prirode, ali se bavio i drugim područjima filozofije kao što su metafizika i spoznajna teorija. Što se tiče njegova rada na području filozofije prirode, važno je istaknuti kako se Bošković bavio nekim pitanjima kojima se bave današnji filozofi znanosti, kao što su pitanja činjenica u znanosti, pojmova, zakona, hipoteza, znanstvenih metoda i dr.

Na ovo se nadovezuje izlaganje „Boškovićev rad na području prirodne filozofije“. Tu je prikazana Boškovićeve teorija sila koja je u nekim elementima istovjetna Newtonovoj i Leibnizovoj, no u mnogočemu je drukčija što ju čini posve izvornom. Iznoseći svoju teoriju sila, Bošković daje i svoj „model atoma“ i ideju kvantizacije kroz „krasnu teoriju“, što pokazuje znatne sličnosti s kasnijim teorijama kvantnih fizičara kao što su Max Planck ili Niels Bohr. Njegova je teorija, kao što autor kaže, „prva prava dinamističko-atomistička teorija koja je ponudila novi pojam stvarnosti i dala novu sliku svijeta“. Friedrich Nietzsche za nju je rekao kako je „najveći trijumf nad osjetilima koji je dosad na zemlji

postignut“, a Boškovića je, zajedno s Kopernikom, naveo kao „najvećeg protivnika pričina“.

U sljedećem dijelu obrađuje se Boškovićev prinos na području astronomije. Taj se prinos ponajprije sastoji u određivanju staza po kojima se kreću kometi i planeti. Naglasak se stavlja i na Boškovićevu ključnu ulogu u osnivanju zvjezdarnice u Breri kod Milana kojoj je neko vrijeme bio i ravnatelj. Što se tiče njegova rada na području optike, kojim se bavi sljedeći dio knjige, Bošković je prvi objavio zakon rasvjete, kritizirao zamisao da se svjetlost širi pravocrtno i dao mnoge priloge na području praktične optike.

Nadalje se predstavlja Boškovićev rad na području geoznanosti gdje važno mjesto zauzima mjerenje meridijana u Papinskoj Državi. Pomoću ovoga i drugih mjerenja diljem svijeta Bošković dokazuje kako Zemlja nije okrugla nego je nepravilan elipsoid sa spljoštenim polovima. Na području matematike Boškovićev je prinos istraživanje pojma neprekidnosti u geometriji, dolaženje do formulacije kontinuuma realnih brojeva i jedna od prvih sumnjā u valjanost euklidske geometrije. Također daje naputak za konstrukciju dviju fraktalnih struktura, krivulja koje nemaju tangentu ni u jednoj točki, na kojima se zasniva suvremena teorija fraktala u matematici. Nadalje, Bošković je „pionir graditeljske statike“. Načinio je statički proračun kupole bazilike sv. Petra u Rimu, carske knjižnice i njezine kupole u Beču te proračun stabilnosti piramidalnoga šiljka milanske katedrale.

Knjiga daje i kratak osvrt o Boškovićevu prinosu na području arheologije. Bošković je naime prvi ustanovio pravu lokaciju Troje iako mu povijest to ne priznaje. Također se spominje i filozofov pjesnički rad, pisanje pjesama na hrvatskome i latinskome jeziku, od kojih je najpoznatija pjesma „Virgo sine labe concepta“ („Djevica bez grijeha začeta“). Bošković je također napisao i spjev o pomrčini koji je preveden na više svjetskih jezika. Važan je i njegov rad na području diplomacije. Ovaj je velikan na svakome koraku pokušavao pomoći rodnomu Dubrovniku svojim utjecajem kod raznih velikana, čime je pomogao u održanju neovisnosti Dubrovačke Republike tijekom XVIII. stoljeća.

Na kraju knjige nalazimo mišljenje drugih o Boškoviću, kako njegovih suvremenika tako i nekih kasnijih filozofa i znanstvenika te kratku usporedbu Boškovićevih zamisli sa zamislama suvremene znanosti. Što se tiče Boškovićevih suvremenika, neki su ga voljeli dok drugi nisu, ali su mu čak i oni kojima nije bio drag priznavali veličinu i kao znanstveniku i kao čovjeku. Od kasnijih znanstvenika i filozofa o Boškoviću se pohvalno izražavaju Michael Faraday, Dmitrij Ivanovič Mendeljejev, škotski znanstvenik James Clark Maxwell, već spomenuti filozof Friedrich Nietzsche, lord Kelvin, filozof Ernst Cassirer, danski fizičar Niels Bohr te njemački fizičar i nobelovac Werner Heisenberg koji ga i naziva hrvatskim Leibnizom. Što se tiče usporedbe Boškovićevih zamisli sa zamislama suvremene znanosti, spominje se sličnost Boškovićevih prvotnih tvarnih točaka s kvarkovima i leptonima suvremene kvantne fizike, Boškovićev model atoma, njegov zakon sile i druge njegove oštromne zamisli.

Knjiga je publicističkoga karaktera pa je tako pogodna za široko čitateljstvo, a ne samo za stručnu publiku, čemu pridonosi jednostavan i lapidaran stil kojim je knjiga pisana. Primjedbe su knjizi loše odrađene lektorski i korektorski rad te ne odveć kvalitetan prijevod na engleski jezik. Usprkos tomu knjiga je vrlo dobar osvrt na jednoga od najvećih hrvatskih filozofa i znanstvenika te kao takva može naći mjesto u svakoj knjižnici.

MATE PENA

In memoriam

Miroslav Šicel

Ugledni sveučilišni profesor i jedan od najpoznatijih povjesničara hrvatske književnosti akademik Miroslav Šicel umro je 25. studenoga 2011. u Zagrebu.

Rođen je 16. kolovoza 1926. u Varaždinu gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju, a diplomirao je 1950. na studiju jugoslaven-skih jezika i književnosti te ruskoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Potom je nekoliko godina službovao kao srednjoškolski profesor u tri-ma zagrebačkim gimnazijama. Godine 1957. izabran je za asistenta na Katedri za noviju hrvatsku književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu gdje je 1962. doktorirao obranivši tezu o Franji Kišu (*Franjo Horvat Kiš – tehnika pisanja malog pisca*). Iste je godine imenovan docentom, a 1974. i redovitim profesorom na istoj Katedri, na kojoj dvije godine kasnije postaje pročelnik.

Dva je semestra akademske godine 1957./1958. Miroslav Šicel boravio na specijalizaciji za metodologiju proučavanja književnosti u profesora Markiewicza u Krakowu. Akademske je godine 1971./1972. kao gostujući profesor predavao na Slavenskome institutu u Kölnu, a po pozivu hrvatsku je književnost predavao na brojnim europskim sveučilištima (Moskva, Lenjingrad, Budimpešta, Istočni Berlin, Krakow, Mannheim, Köln, Kopenhagen, Warszawa, Göttingen, Leipzig, Giessen).

Obavljao je više odgovornih dužnosti: bio je direktor Instituta za književnost Filozofskog fakulteta (1965. – 1967.), predsjednik Hrvatskoga

filološkog društva (1969. – 1971.), predsjednik Saveza slavističkih društava Jugoslavije (1972. – 1975.) i organizator VIII. kongresa jugoslaven-
skih slavista u Zagrebu (1975.), predstojnik Odjela za jezike i književ-
nosti (1964. – 1966.) itd. Član je uredništva *Croatice* i *Filologije*, a 1983.
postaje prvo član suradnik te od 1996. redoviti član HAZU-a.

Za knjigu *Programi i manifesti u hrvatskoj književnosti* nagrađen je
nagradom „Božidar Adžija“ (1974.), a za životno djelo nagradom „Da-
vorin Trestenjak“ (1986.). Odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom
Marka Marulića (1999.) te je izabran za počasnoga doktora Sveučilišta
u Rijeci (2001.). Dodijeljena mu je Nagrada za životno djelo Grada Va-
raždina (2005.) za izniman doprinos u književnome stvaralaštvu te pro-
fessorskome i redaktorskomu radu, kao i za dugogodišnju publicističku
djelatnost.

Književnu je djelatnost Miroslav Šicel započeo uglavnom recentnom
kritikom i priložima o problemima nastave, a intenzivnu književno-
znanstvenu djelatnost razvija dolaskom na Fakultet, od kada je nepre-
stano prisutan u gotovo svim važnim znanstvenim i stručnim edicijama
i na slavističkim skupovima u nas i u svijetu. Osobito zanimanje razvio
je za književnu povijest, što ga danas uvrštava u red najistaknutijih knji-
ževnih povjesničara u poslijeratnoj hrvatskoj književnosti. Najvažnija
mu djela svakako književnopovijesni pregledi (*Pregled novije hrvatske
književnosti*, 1966., 1971., 1979., *Književnost moderne*, 1978., *Hrvatska
književnost*, 1982.) i monografije (*Matoš*, 1966., *Gjalski*, 1984., *Kovačić*,
1984.). Ostale knjige (*Stvaraoci i razdoblja*, 1971., *Programi i manifesti*,
1972., *Riznica ilirska 1835.-1985.*, 1985.) s nizom sintetskih rasprava i por-
treta, što afirmiraju Miroslava Šicela kao književnoga povjesničara koji
na paradigmatskoj crti Jagić – Vodnik – Barac čini ozbiljan pomak u
razvitku povijesti nacionalne književnosti.

Među više desetaka književnih imena – „portreta“, koje je Šicel, s na-
glašenim osjećajem za književnu činjenicu, osvjetlio i kritički odredio
u povijesno-književnome kontekstu, prevladavaju: A. G. Matoš, M. Kr-
leža, K. Š. Gjalski, A. Kovačić, F. Horvat Kiš, S. Kolar te A. Cesarec, V.
Nazor, S. S. Kranjčević i I. Brlić-Mažuranić. Od povjesničara najviše je
pisao o Antunu Barcu. Navlastito zanimanje Šicel pokazuje za tzv. male

pisce (F. Horvat Kiš, J. Leskovar, R. Jorgovanić, J. Draženović, A. Milčinović, N. Pavić, Z. Marković, J. Berković, M. Selaković, Z. Milković i dr.), što, uz metodološku sustavnost i marljivost te ono što Barac naziva „pronicavost“ da literarni historičari „postave pitanja koja su za sam predmet važna“, otkriva ovoga književnog povjesničara kao jednoga od najdosljednijih nastavljača Antuna Barca.

Redaktorski rad Miroslava Šicela iznimno je opsežan. Za kapitalnu nacionalnu književnu ediciju Pet stoljeća hrvatske književnosti Nakladnoga zavoda Matice hrvatske priredio je osam knjiga:

1. Slavko Kolar, *Pripovijesti*, PSHK, Zagreb, 1964., knj. 90.
2. Milan Šenoa, *Pripovijesti, Exodus*; Franjo Horvat Kiš, *Pripovijetke, Putopisi*; Musa Ćazim Ćatić, *Pjesme*, PSHK, Zagreb, 1966., knj. 67.
3. I. Brlić-Mažuranić, A. Milčinović, Z. Marković, *Izabrana djela*, PSHK, Zagreb, 1968., knj. 73.
4. Josip Eugen Tomić, *Opančareva kći, Zmaj od Bosne, Melita*, PSHK, Zagreb, 1970., knj. 45.
5. *Hrvatska moderna: kritika i književna povijest*, PSHK, Zagreb, 1975., knj. 71.
6. Olinko Delorko, Oto Šolc, Viktor Vida, *Izabrana djela*, PSHK, Zagreb, 1982., knj. 139.
7. Josip Berković, Marijan Jurković, Emil Štampar, Vlado Mađarević, Milan Selaković, *Izabrana djela*, PSHK, Zagreb, 1985., knj. 121/2.
8. Aleksandar Flaker, *Izabrana djela*, PSHK, Zagreb, 1987., knj. 157.

Priređuje sljedeće knjige za novu ediciju Stoljeća hrvatske književnosti:

1. Antun Bonifačić, *Izabrana djela*, Zagreb, 1996.
2. Ksaver Šandor Gjalski, *Pod starimi krovovi*, Zagreb, 1996.
3. Ksaver Šandor Gjalski, *Pripovijetke i članci*, Zagreb, 1996.
4. Ksaver Šandor Gjalski, *U noći*, Zagreb, 1996.
5. *Programski spisi hrvatskog narodnog preporoda*, Zagreb, 1997.
6. Ante Kovačić, *U registraturi*, Zagreb, 1999.

7. Ante Kovačić, *Izbor poezije i proze*, Zagreb, 2000.
8. Rikard Jorgovanić, *Izabrana djela*, Zagreb, 2002.
9. August Harambašić, *Izabrana djela*, Zagreb, 2005.

Za zagrebačku Mladost i Školsku knjigu te još neke nakladnike priredio je biblioteku od nekoliko desetaka knjiga izabranih djela dvadesetak hrvatskih pisaca.

Napomenimo da je Šicel jedan od autora (s I. Frangešom, D. Rosandićem, V. Zaninovićem) dvanaest srednjoškolskih udžbenika i jednoga priručnika za nastavnike književnosti na kojima se obrazuju i odgajaju brojni naraštaji učenika.

Kao pravi nasljednik profesora Antuna Barca, Šicel je umnogome ostao vjeran svomu učitelju, ali je donio i mnogo novoga, samosvojna prinosa, poglavito interpretacijom pisaca i djela, fenomena, književnih procesa i stilova u novijoj hrvatskoj književnosti.

ŠIMUN MUSA

In memoriam

Josip Barković

Akademik Josip Barković, književnik, novinar i publicist, učitelj i urednik, svestrano angažiran kulturni djelatnik, rođen je 16. siječnja 1918. u Otočcu, a preminuo u Zagrebu 7. prosinca 2011.

Osnovnu školu i nižu gimnaziju završio je u rodnome mjestu, a preparandiju u Gospiću, Karlovcu i Beogradu. Upisao se na Filozofski fakultet u Zagrebu, ali zbog rata nije završio studij. Radio je kao učitelj u Prozoru (1941./1942.), zatim kao činovnik Kotarske uprave u aprovizaciji u Otočcu (1942. – 1943.).

Poslije je radio u promidžbenome odjelu NOO-a za Liku i uređivao listove *Lički kurir*, *Vijesti*, *Putem slobode*. Izabran je u Okružni odbor Narodne fronte za Liku (1944.). U promidžbenome odjelu ZAVNOH-a uređuje *Usmene novine za Hrvatsku*, radi u redakciji *Vjesnika* te uređuje kulturnu rubriku Radio-stanice Split. Od 1945. urednik je informativnih pa kulturnih emisija Radio-Zagreba. Radio je u redakciji tjednika *Naprijed* (1945.), a zatim je bio urednik kulturne rubrike istoga lista (1947./1948.). Bio je tajnik Društva za kulturnu suradnju Hrvatske i SSSR-a, urednik časopisa *Izvor* (1948./1949.) i *Krugovi* (1953./1957.). Bio je glavni urednik poduzeća Lykos i Epoha, glavni urednik kulturne rubrike *Vjesnika* (1955.). Nekoliko je puta bio izabran za odbornika Društva književnika Hrvatske, 1951. bio je tajnik Društva, a od 1976. do 1978. njegov predsjednik.

Prve pjesme objavljuje 1936. godine u časopisima *Mladost* i *Jadranska straža*, a prvu zbirku *Pjesme slobodi* publicira u Gospiću 1940. Kako

se sam sjećao 2009., na nagovor prijatelja i kolega iz preparandije i gimnazije u Gospiću, pjesme je tiskao u vlastitoj nakladi.

Suradivao je u mnogim periodicima počevši od spomenute *Mladosti* i *Jadranske straže* do *Dometa* i *Istre* te nekim kalendarima i brojnim dnevnim i tjednim listovima. Nakon rata urednik je Radio Zagreba, umjetnički rukovoditelj Jadran-filma, urednik kulture u *Naprijedu* i *Vjesniku*. Jedan je od osnivača lista *Ličke novine*, 1953. u Zagrebu.

Pisao je pjesme, prozu za djecu te pripovijetke i romane s tematikom iz rata i suvremenoga života, s naglaskom na psihološkoj razradbi odnosa pojedinca prema vlastitoj sudbini. Rana faza njegova proznog stvaralaštva, u kojoj bilježi crtice iz ratnoga života, obilježena je crno-bijelom tehnikom i dokumentarizmom. Zbirka pripovjedaka *Na rubu noći* (1954.) pokazuje autorov zaokret prema psihologizaciji i tematizaciji aktualnih problema društvene zbilje. Njegovi romani i zbirke pripovjedaka koje slijede problematiziraju različite teme, počevši od erotizma, ženske emancipacije, etičke devijacije do svakojake izopačenosti što nastaje u raskoraku između deklariranoga i stvarnoga morala Partije. U književno-umjetničkome smislu Barković je najuvjerljiviji u predstavljanju tematike djetinjstva što se provlači kroz čitav njegov opus, a što je najpotpunije ostvareno u zbirci pripovjedaka *Zeleni dječak*.

Barković je autor više recenzentskih, kritičkih i polemičkih priloga, a s B. Bauerom napisao je scenarij za film *Sinji galeb*. Pjesme su mu prevedene na makedonski, slovenski, češki, engleski, esperanto, mađarski, njemački, rumunjski, slovački i talijanski.

Član je HAZU-a od 1980., a iste godine dobitnik je i Državne nagrade za životno djelo Vladimir Nazor.

I na kraju da se ne zaboravi svjedočenje Slobodana Novaka: *Pripadnici tzv. naraštaja krugovaša kojih, na žalost, više uglavnom nema među živima, dugovali su mu i iskazivali posebnu zahvalnost za njegovu nenametljivo-pokroviteljsku i zaštitničku ulogu u teškim vremenima za kulturu. Izglednu političku karijeru zamijenio je savezništvom s mlađim i nepoćudnim, još neafirmiranim kolegama, vjerujući u njih i njihove svjetonazore. Svojim autoritetom i umješnošću znao je odagnati sumnjičavost komunističkih vlasti od naših mladenačkih eskapada, izmoliti*

novčana sredstva za časopise, koji su po nekoliko puta za svoga trajanja bili otpisani zbog „defetizma“, „kritizerstva“ i „antisocijalističkih ispada“.

Bez njega, „Krugovi“ bi bili vrlo kratka vijeka, a urednici i pokoji suradnik anatemizirani i egzistencijalno uništeni, da nije bilo njegovih strpljivih i samozatajno smionih intervencija po rigidnim agitpropovima i tužilaštvima. Ta uloga i takva nevidljiva djelatnost izdvajala ga je od svih, pa i moćnijih i kvaziliberalnijih kolega.

Djela su mu:

1. *Pjesme slobodi*, Gospić, 1940.
2. *Iza prve linije*, Zagreb, 1945.
3. *Na zagrebačkoj fronti*, Split, 1945.
4. *Sinovi slobode*, Zagreb, 1948., 1976.; Beograd, 1950., Sarajevo, 1957.
5. *Tri smrti*, Zagreb, 1951.
6. *Dolina djetinjstva* 1, 2, Zagreb, 1954., 1956., 1968. i u Njemačkoj 1977.
7. *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, 145., Zagreb, 1977.
8. *Na rubu noći*, Zagreb, 1954.
9. *Pođimo časak umrijeti*, Zagreb, 1958.
10. *Zeleni dječak*, Zagreb, 1969. (do 1980. 12 izdanja, školska lektira)
11. *Alma*, Zagreb, 1963.
12. *Sante*, Zagreb, 1969.
13. *Četiri slavne godine*, Zagreb, 1970.
14. *Tračak*, Zagreb, 1973.
15. *Mala Jalta*, Zagreb, 1974.
16. *Vinograd*, Zagreb, 1977.
17. *Droga na seoski način*, Zagreb, 1980.
18. *Noć na Krbavskom polju*, Zagreb, 1986.
19. *Bane Petre Zrinski*, Zagreb, 1988.
20. *Piramida*, Zagreb, 1999.
21. *Koloplet hrvatske proze*, Zagreb, 2002.

ŠIMUN MUSA